

Läkemedel - hjälp eller stjälp?

12 april 2019

Anna Ekman

Klinisk apotekare
Nära vård och hälsa
Region Uppsala

anna.ekman@regionuppsala.se

Statistik om fallolyckor

- Fallolyckor är den olyckstyp som leder till flest dödsfall, flest antal inläggningar på sjukhus och flest antal besök på akutmottagningar.
- Varje år skadas 70 000 människor så allvarligt i fallolyckor att de måste läggas in på sjukhus. Över 1000 personer dör, en siffra som har mer än fördubblats sedan år 2000. (SoS 2016)
- Antalet fallolyckor förväntas öka de närmaste decennierna när antalet äldre ökar.
- En höftledsfraktur orsakar mycket lidande för individen och kostar samhället ca 400 000 kronor (18 000 st/år enl SoS)

Statistik om fallolyckor forts.

- I åldersgruppen 80 år eller äldre orsakas nio av tio skador av fall. Vanligaste fallolyckan är att man trampar fel, snubblar, tappar balansen eller drabbas av **yrsel**.
- *”De största riskerna för personer att drabbas av vårdskador inom kommunal hälso- och sjukvård utgörs av **fallolyckor och läkemedel**” (SoS 2016)*
- Upp till 30% av fall beror på **läkemedelsbiverkan** – högst frekvens hos personer med demens på SÄBO (t ex toalettbesök nattetid)

Fallolyckor Uppsala län

Antal personer 65 år och äldre som är slutenvårdade för fallskador, Uppsala län 2016:

Män 507 (1,4 per dag)

Kvinnor 856 (2,4 per dag)

Källa: Patientregistret, Socialstyrelsen

”Aldrig förr har äldre haft möjlighet att leva ett så gott och långt liv som idag”

Biverkningar

Biverkningar - oönskade effekter

- För liten effekt
- För stor effekt
- Förväntad effekt
 - t ex blödning av Trombyl, håravfall av cytostatika
- Oväntad effekt
 - t ex utslag av Naproxen och sol

Biverkningar - problemläkemedel

- Långverkande lugnande läkemedel och sömnmedel
- Antikolinerga läkemedel, t ex mot inkontinens, smärta
- Antipsykotika
- Morfinliknande läkemedel
- Antiinflammatoriska läkemedel, t ex Ipren, Naproxen
- Blodtryckssänkande läkemedel
- Diabetesläkemedel

Alla dessa är vanliga på boenden utom förhoppningsvis antiinflammatoriska läkemedel – överanvändning?

Biverkningar

- Exempel
 - Saxenda vid övervikt gav kraftig muntorrhet
 - Jardiance gav kraftig uttorkning
 - Losartan(!) gav mardrömmar och låg puls (Atenolol)
 - Metformin gav illamående, diarré
 - Norspan gav uttalad trötthet

Om förändring i mående inträffar, fundera på om något också har förändrats i läkemedelsbehandlingen.

Biverkningar – inte bara läkemedel

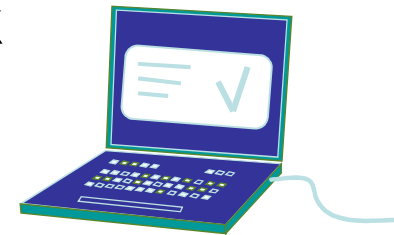
- Alkohol
- Rökning
- Kaffe (!)
- Plommon – lös mage
- Jordgubbar – urindrivande
- Grapefrukt – påverkar läkemedel (interaktion)

Med flera...

Biverkningsrapportering

www.lakemedelsverket.se eller via apotek

- Sjukvårdspersonal
- Patient eller anhörig

Samtliga misstänkta biverkningar, behöver ej vara utredda eller bekräftade.

Även receptfria läkemedel, naturläkemedel m fl

Sluta aldrig att ta mediciner utan att prata med läkare!

Läkemedelsgenomgång (LMG) SoS

75 år eller äldre som har 5 eller fler läkemedel ska erbjudas enkel LMG

- Vid besök hos läkare i öppen vård, inskrivning i slutenvård, påbörjad hemsjukvård, inflytt till boende t ex SÄBO
- Minst årligen under pågående hemsjukvård eller boende i t ex SÄBO

Patient oavsett ålder ska erbjudas enkel LMG vid misstanke om läkemedelsrelaterat problem

Fördjupad LMG när misstanke om läkemedelsrelaterat problem kvarstår efter enkel LMG

Läkare ansvarar
Team viktigt

Läkemedelsgenomgång

Kan symptom bero på medicinen?

- Yrsel, ostadighet, fall
- Dagtrötthet
- Minnesstörningar, oklarhet, förvirring
- Muntorrhet
- Förstoppning
- Magsmärtor

Patientversion

PHASE-20
 — skattningsskala för möjliga läkemedelsrelaterade symptom

Du hittar information om PHASE-20 på baksidan

Namn	Personnummer	Datum			
Fyller i enkäten					
☐ Självständigt ☐ Med stöd av närstående ☐ Med stöd av vårdpersonal					
Namn:					
Sätt ett tydligt kryss i rutan vid det alternativ som du bedömer bäst motsvarar besvärsnivån under de senaste två veckorna. Lämna förtydligande kommentarer i marginalen vid behov. Ringa in de besvär som stämmer bäst och stryk över de besvär som inte stämmer.					
	Inga besvär	Små besvär	Måttliga besvär	Stora besvär	Kommentar
1. Yr/ostadig/faller lätt	☐	☐	☐	☐	
2. Trött/dåsig/orkeslös	☐	☐	☐	☐	
3. Sover dåligt/mardrömmar	☐	☐	☐	☐	
4. Ont i magen/ont i bröstet	☐	☐	☐	☐	
5. Huvudvärk	☐	☐	☐	☐	
6. Nedstämd	☐	☐	☐	☐	
7. Orolig/ängestfyllt	☐	☐	☐	☐	
8. Lättirriterad	☐	☐	☐	☐	
9. Glömsk	☐	☐	☐	☐	
10. Dålig aptit	☐	☐	☐	☐	
11. Muntorr	☐	☐	☐	☐	
12. Illamående/kräks	☐	☐	☐	☐	
13. Diarré	☐	☐	☐	☐	
14. Förstoppning	☐	☐	☐	☐	
15. Hjärtklappning	☐	☐	☐	☐	
16. Svullna ben/anklar	☐	☐	☐	☐	
17. Andfådd	☐	☐	☐	☐	
18. Tåta trängningar/urinläckage	☐	☐	☐	☐	
19. Klåda/utslag	☐	☐	☐	☐	
20. Annat, till exempel smärta (ange vad)					
_____ Hur mycket har det besvärat dig de senaste två veckorna? ☐ Små besvär ☐ Måttliga besvär ☐ Stora besvär					

Kliniska apotekare - läkemedelsgenomgång

Kliniska apotekare - läkemedelsgenomgång

Samtal med patient eller anhörig, Phase-20

- "Följsamhet" – hur läkemedlen används
- Vilken läkemedelslista används?
- Receptfria läkemedel
- Naturläkemedel, kosttillskott med mera
- Hantering, t ex inhalationsteknik
- Sväljsvårigheter
- Frågor, funderingar
- med mera...

Kliniska apotekare - läkemedelsgenomgång

Patientjournal, läkemedelslista, samtal eller Phase-20

- Diagnoser, symptom
- Indikation
- Njurfunktion
- Överbehandling, underbehandling
- Interaktioner
- Uppföljning – effekt, biverkningar, lab
- Ändrade förutsättningar, t ex flytt till boende?
- Hantering (t ex antal tabl, sväljsvårighet, blister, inhalator)
- med mera...

Kliniska apotekare – hur kan man få hjälp?

Vårdcentralens **läkare** kan kontakta apotekare för läkemedelsgenomgång

Boendets **sjuksköterska** kan kontakta apotekare för stöd i läkemedelshantering eller att önska läkemedelsgenomgång. Viktigt att önskan om läkemedelsgenomgång är grundad hos läkare

Patient eller **anhörig** kan önska kontakt med apotekare för läkemedelsgenomgång via vårdcentralen eller boendet

Vad kan man göra själv?

- Boka tid på vårdcentral för läkemedelsgenomgång
- Varför tar jag medicinen?
- Hur ska medicinen tas?
- Hur länge ska medicinen användas?
- När ska vi utvärdera effekten? Har jag blivit bättre?
- Har medicinen några biverkningar jag bör känna till?
- Vad ska jag göra om jag glömt ta medicinen?
- Kan jag få en aktuell läkemedelslista?

Förbered läkarbesöket. Alla frågor är bra frågor!

Aktuell läkemedelslista

Håll koll på dina två läkemedelslistor!

Mina sparade recept på apotek 2013-06-29

Personnummer: AAAAAAGG HHHH
 Namn: Efterskolan Kyrkbyn
 Rikshälsöperiod: 19 juli 2013-06-29

Recept nr	Recept på ett lin	Preparatets namn (inkl. substans)	Preparatets styrka	Avsändningsdag
2013-06-18	Enligt ordination	Enligt ordination	10 mg	19 juli 2013
2013-06-18	Med förbruk	Med förbruk	3 mg	19 juli 2013
2013-06-18	Med förbruk	Med förbruk	3 mg	19 juli 2013
2013-06-18	Med förbruk	Med förbruk	3 mg	19 juli 2013

Note: A large red 'X' is drawn over the entire receipt list.

Förordning: H0001
 Sjukhus: Uppsala
 Datum: 2013-06-29

Recept nr	Recept på ett lin	Preparatets namn (inkl. substans)	Preparatets styrka	Avsändningsdag
2013-06-18	Enligt ordination	Enligt ordination	10 mg	19 juli 2013
2013-06-18	Med förbruk	Med förbruk	3 mg	19 juli 2013
2013-06-18	Med förbruk	Med förbruk	3 mg	19 juli 2013
2013-06-18	Med förbruk	Med förbruk	3 mg	19 juli 2013

Aktuella läkemedel Region Uppsala E-Receipt Testsson 19 790717-9191

Listan gäller från 2019-04-02 (kasta den gamla listan) Tänk på att läkemedel kan bytas ut på apoteket och få ett annat namn.

Läkemedel	Dosering	Behandlingstid	Information
Vancocycin 500 mg (vankocycin) Pulver till koncentrat till infusionsvätska, lösning	Enligt schema enteralt	2019-01-11 - Till vidare Senaste recept: 2019-01-21	Se separat doseringsschema OBS ges i sond, se instruktion
Alixedon 500 mg (paracetamol (grupp A)) Tablett	1-2 tabletter 4 gånger dagligen oralt	2018-11-08 - Till vidare Senaste recept: 2019-03-13	
Atenolol 100 mg (atenolol) Tablett	1 tablett 1 gång dagligen oralt	2019-03-15 - Till vidare	Mot förtjott biotryck Långvarig behandling bör inte avbrytas helt.
Får inte bytas ut			
Atenolol 25 mg (atenolol) Tablett	1 tablett 1 gång dagligen oralt	2019-03-15 - Till vidare Senaste recept: 2019-03-14	Mot förtjott biotryck Långvarig behandling bör inte avbrytas helt.
Augustus Apixaban (specifikt utav protease, studieläkemedel) 2,5 mg Tablett	Enligt särskild ordination. Enligt särskild ordination, oralt	2018-09-13 - Till vidare	Läkemedelsstudie - AUGUSTUS Biodoförsummande. Tas morgon och kväll.
Bloxazoc 50 mg (metoprolol (Typ 1)) Depottablett	1 tablett 2 gånger dagligen oralt	2019-02-12 - Till vidare	
Clopidogrel 75 mg (klopidogrel) Tablett	2 tabletter 3 gånger dagligen oralt	2019-02-12 - Till vidare	
Duroferon 100 mg Fe2+ Depottablett	1 tablett var fjärde timme oralt	2018-11-07 - Till vidare Senaste recept: 2019-01-16	
Duroferon 100 mg Fe2+ Depottablett	1 tablett 1 gång dagligen oralt	2019-01-14 - Till vidare Senaste recept: 2019-01-14	Mot anemi på grund av järnbrist Ska sväljas hela med minst 1/2 glas vatten. Tabletten ska INTE rivas i ligande ställning.

Utbyte av läkemedel på apotek

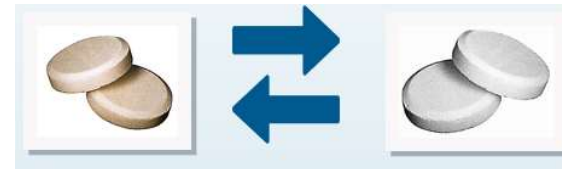
När ett läkemedel som omfattas av läkemedelsförmånen är förskrivet och det finns ett eller flera likvärdiga alternativ **ska apoteket byta** till det **tillgängliga läkemedel som har lägst försäljningspris.**

Utbyte av läkemedel på apotek

Läkemedelsverket bestämmer vilka läkemedel som är utbytbara

- Samma läkemedelssubstans
- Samma styrka
- Samma beredningsform
- Likvärdig effekt
- Ingå i läkemedelsförmånen

TLV bestämmer periodens vara, kan variera

